

Alinda Territoriumundan Bir Grup Figürin

A Group of Figurines From the Territorium of Alinda

Murat Çekilmez* , Pınar Taşpınar Yamantürk**

Öz

Bu çalışmada, Aydın İlinin Karpuzlu İlçesine bağlı Hatıpkışlası Mahallesi'nde, Ilıcasu mevkiinde 2007 yılında bulunan figürinler ele alınmaktadır. Buluntu alanı antik dönemde Karia Bölgesi'ndeki Alinda antik kentinin territoriumunda kalmaktadır. İlk olarak kentte yapılan araştırmalar ve buluntu alanı üzerinde durulmuştur. Figürinlerin konteksti belirlendikten sonra ele alınan örnekler tipolojik, ikonografik ve teknik açıdan değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda dört ayrı tip saptanmış ve bölge özelindeki gelişimleri belirlenmiştir. Daha sonra figürinlerin ikonografik özellikleri benzer bölge örnekleri yardımıyla saptanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda figürinlerin Geç Klasik ve Erken Helenistik Dönem özellikleri gösterdiği anlaşılmıştır. Benzer örneklerle yapılan tipolojik ve ikonografik karşılaştırmalar, figürinlerin Karia Bölgesi'nde Demeter ve kızı Persephone ile Zeus'un birlikte olduğu kutsal alanlarda yoğunlaştığını göstermiştir. Çalışmada ele alınan figürinler Karia koroplastiği içerisinde bu bölgede yayınlanan ilk pişmiş toprak figürinler olması açısından literatüre katkı sağlamaktadır. Yapılan değerlendirmelere göre Alinda'nın kent suru dışında bir kutsal alanının olduğu önerisi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Alinda, Koroplastik, Kourotraphos, Hydrophoros, Demeter, Figürinler

Abstract

The terracotta figurines found in the Ilıcasu within the territory of the site of Alinda, which is the subject of the study, constitute the first examples found and published within the borders of the site. In this context, it contains complementary elements in terms of Carian coroplastic. The figurines evaluated within the scope of the study bear traces of the Late Classical and Early Hellenistic Periods. They reflect the figurine types and iconography that have been determined densely from the sacred areas of Demeter and Koreia located within the borders of the Caria. Although the figurines TK.1-4, located within the borders of the ancient site of Alinda and found 21 km east of Labraunda Zeus Sanctuary, present a different typology, when examined iconographically, it has been observed that they are related to the cult of Demeter and Persephone, which are encountered densely in the region. When the iconographic features, which are examined in detail within the scope of the study, are evaluated together with the location of the area, the existence of an extra-urban sanctuary for the city of Alinda is presented as a hypothesis. It is aimed to reach new data that supports this view in the studies that will continue in the city. The figurines discussed in the study not only present new data in terms of the distribution of typology, iconographic connections, and technical similarities to Carian coroplastic but also contribute to the literature.

Keywords

Alinda, Coroplastic, Kourotraphos, Hydrophoros, Demeter, Figurines

* **Sorumlu Yazar:** Murat Çekilmez (Prof. Dr.), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Aydın, Türkiye. E-posta: mcekilmez@gmail.com ORCID: 0000-0002-5922-2973

** Pınar Taşpınar Yamantürk (Uzman Arkeolog) Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi, Aydın, Türkiye. E-posta: ptaspınar.pt@gmail.com ORCID: 0000-0002-4356-1508

Atf: Çekilmez, Murat, Taşpınar Yamantürk, Pınar. "Alinda Territoriumundan Bir Grup Figürin." *Art-Sanat*, 19(2023): 103–131. <https://doi.org/10.26650/artsanat.2023.19.1112743>

Extended Summary

The figurines evaluated in this study were found in 2007 in Aydın, Karpuzlu, Hatip-kışlası, and Ilicasu within the territory of the ancient site of Alinda, and were brought to the collections of Aydın Archaeological Museum. Four figurines with different typological and iconographic features were examined in the same area. The works in the museum were grouped by considering their usage patterns as well as their forms and technical features. The works discussed within the scope of the study are votive figurines. While four figurines in the museum that we analyzed within the scope of the study were described as votive artefacts. Figurines generally consist of a round head and rectangular body. This group of figurines consists of those made of terracotta in an iconic shape. The small number of Old Carian cultic inscriptions regarding cultic practices of Caria that survived to today through Greek literary texts from a limited source of information. Figurines belonging to the typology of kourotophos, hydrophoros, dressed women and Hades/Zeus figurines, which were mostly found in the sacred areas of Demeter and Persephone in the Late Classical - Early Hellenistic Period, especially in the Caria, were handled technically, typologically and iconographically. The findings in the vicinity of the city of Alinda are very important in terms of bringing southwest examples of the city's figurine typology to the literature, specifically for Carian coroplastic studies. The figurines handled in this study constitute the first terracotta figurine samples published in the territory of the site of Alinda and they are introduced to the scientific world. The figurines were found 6 km of the city, and no archaeological work has been carried out in this area yet. When the localization of the artefacts, which are problematic in the context of the finds, together with their iconographic connections, is examined, it is remarkable that it covers the territory of Alinda and is located 21 km east of the Labraunda Zeus Sanctuary. When the typological and iconographic features of the figurines are examined, their cult-related features determined within the sacred areas of Demeter and Persephone indicate that they belong to a context connected with the road known to exist between the city of Alinda and the Labraunda Zeus Sanctuary. Another indication, based on the iconography of the figurines, is the existence of another sanctuary outside the city, apart from the temple located in the acropolis in the ancient city of Alinda. Although the interpretations do not go further than the hypothesis since the data obtained are quite scarce, more concrete evidence can be obtained as a result of the scientific studies to be carried out in the field. The ideational origins of the kourotophos figurine typology numbered **TK.1** date back to the Prehistoric Periods in Anatolia. The figurine, which is thought to represent a goddess as a mother or protector, has different variations as sitting and standing, with a baby on her lap or being breastfed. The typology, which we encounter iconographically different periods and in different geographical regions, has an apotropaic meaning related to women and childbirth. Western Anatolian examples of the hydrophoros figurine numbered **TK.2** are also seen in the Hellenistic

Period, mostly in the Classical Period. Especially the figurines which carry the hydria standing on the head with their right hands have been detected in the sacred areas of Demeter and Persephone in the Caria since the Classical Period. Thus, the place of this type of figurine in the regional coroplastic, the development of the type and its iconography are emphasized. The fact that they were found in the same context as the Hades/Zeus figurines numbered **TK.4** from the sacred areas of the Caria indicates that the mentioned typology is iconographically connected. There are different opinions about who it represents in both examples, but it has been evaluated as images related to the cult of Demeter and Persephone. Since the mentioned findings do not belong to a systematic excavation or a layer, the analogy method was used as the dating criterion within the scope of the study. In this context, the kouroutrophos numbered **TK.1** and Hades/Zeus figurines numbered **TK.4** are thought to date back to 350-325 BC, and also the hydrophoros numbered **TK.2** and the female-type figurine of Herculaneum numbered **TK.3** are thought to date back to 325-300 BC. The fact that the figurines date back to different periods shows that the area was also used within a certain period of time. In the technical evaluations of the figurines, similarities were found in clay and lining properties, and different forms were observed in the stem hole. Furthermore, owing to the preservation of a single specimen as a whole, the base-body, head and body ratio of the figurine numbered **TK.2** was calculated. The base of the hydrophoros figurine numbered **TK.2**, which is probably a craft of a workshop which made productions between 325-300 BC, was calculated as 1/8 and the body ratio as 1/5. The similarities of these examples to Theangela and Halicarnassos figurines indicate the existence of a workshop or inter-city trade of moulds. We can see that the majority of coroplast who made the figurines in the region were local artists. While Classical artists gave sacred meaning and apotropaic motifs in the sanctuary, they also gave importance to the need to be in harmony with Classical aesthetics. In this sense, we can understand the effectiveness from a viewer's perspective of adding a sacred meaning and apotropaic effect to some iconic motifs in the Carian sanctuary in the 4th century BC. Thus, it was attempted to obtain data that can help with the stylistic features and dating of these works. It was determined that the figurines, which are the subject of the article, had similarities with some figurines in other museums in terms of form, technical features, and usage purposes. Considering the sense of style and the techniques used, it was concluded that the figurines at Aydın Archaeological Museum could be dated to the 4th century BC.

Giriş

Bu çalışmada, Aydın ilinin Karpuzlu ilçesi, Hatıpkışlası Mahallesi, Ilıcasu mevkiinde (G. 1) 2007 yılında bulunarak Aydın Arkeoloji Müzesi koleksiyonlarına kazandırılan bir grup figürin değerlendirilmiştir. Alında antik kentinin 6 km güneybatısında yer alan Hatıpkışlası Mahallesi, Alında kentinin territoriumu içerisinde yer almaktadır. Mahallenin Ilıcasu mevkinde, içme suyu aramak amacıyla yapılan çalışmalar sırasında suyun içinde bir grup figürine rastlanması üzerine Aydın Arkeoloji Müzesi uzmanları tarafından alanda gerekli incelemeler yapılmıştır. Yapılan araştırmalara göre buluntu yeri sulak bir alanda yer almaktadır. Figürinler arkeolojik bir kazıdan gelmediğinden buluntu durumları ve tabakaları tespit edilememiştir. Bu sebeple figürinler analogi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada ele alınan figürinler Karia Bölgesi koroplastiği içerisinde değerlendirilen dört eserden oluşmasına rağmen buluntular Karia Bölgesi'nin koroplastik sanatına katkı sağlaması yanında Alında antik kentinden yayınlanan ilk pişmiş toprak figürinler olması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra figürin tiplerinin Karia Bölgesi kültürleriyle olan ilişkisi ikonografik bağlamda buluntu alanları da dikkate alındığında bölge adına yeni veriler sağlamaktadır.

1971 yılından önce Demircideresi adıyla bilinen Karpuzlu ilçesi, Aydın ilinin 56 km güneyindedir. Alında kenti, modern ilçe merkezinde iki yüksek ve eğimli tepe üzerindedir. Antik çağda ise Karia Bölgesi sınırlarındadır. Komşu kentler Herakleia, Ioniapolis, Naksia, Tralleis, Amyzon, Thasthara, Parparia, Alabanda, Mylasa ile Labraunda Kutsal Alanı'dır.

Delisle de Sales, 1786 yılı yayınında, Alında'nın Stratonikeia'ya yakın Arabihisar'da bulunduğunu, kalıntılarının iki yüksek dağ üzerinde yayıldığını anlatmaktadır¹. 1802'de P. A. Flave², 1817 yılında R. Chandler³, 1841 yılındaki çalışmasında C. Fellows⁴, 1841'de J. B. de Witte⁵ ve 1844 yılında P. Le Bas⁶ kent ve lokalizasyonu konusunda önerilerde bulunmuştur. P. Trémaux, bölgede yaptığı araştırmalara Alabanda'dan sonra Alında antik kentinde devam etmiş ve kentin siyasi tarihi ile yapıları hakkında ayrıntılı bilgiler aktarmıştır⁷.

1 Delisle De Sales, *Histoire des Hommes ou Histoire Nouvelle de Tous les Peuples du Monde, Partie de l'histoire Ancienne*, Tome XIII (Paris: Nabu Press 1786), 121.

2 Arrien Flave, *Histoire Des Expéditions d'Alexandre; Rédigée Sur Les Mémoires De Ptoléméeet d'Aristobule, Ses Lieutenans, Par Flave Arrien De Nicomédie*, Tome III (Paris: Libraire, rue de Thionville, 1802), 315-320.

3 Richard Chandler, *Travels in Asia Minor and Greece* (Oxford: Franklin Classics Trade Press, 1736), 233-235.

4 Charles Fellows, *An Account of Discoveries in Lycia* (London: J. Murray Publisher, 1841), 60-64.

5 De Witte Jean, *Sur les Antiquités de Smyrne et de Constantinople, Académie Royale de Bruxelles (Extrait du tom IX, no.1, des Bulletins)*, (Constantinople, M. Hayez, ImprimeurDe L'Academie Royale,1841), 4.

6 Le Bas, "La Revue Independante", *Mai-Juin XIV* (1844), 532-533.

7 Pierre Trémaux, *Exploration Archéologique en Asie Mineure, Comprenant les Restes non Connus de Plus de Quarante Cités Antiques* (Paris: Librairie de la Bachette, 1865-1868).

Günümüze kadar herhangi bir kazı çalışması yapılmayan kentteki yüzey araştırmaları 1997-2001 yılları arasında Vecihi Özkaya, 2007-2011 yılları arasında Peter Rugendorfer, 2020 yılından itibaren ise Murat Çekilmez başkanlığında sürdürülmüştür.

Figürinlerin Konteksti ve Değerlendirme

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinler, Alinda antik kentinin 6 km güneybatısında yer alan Hatıpkışla Mahallesi, Ilıca mevkiinde bulunmuştur. Söz konusu alan henüz bilimsel bir arkeoloji projesi kapsamında incelenmemiştir fakat figürinlerin tipolojik olarak külte ilişkin veriler sunması ve buluntu alanlarının Alinda territoriumunu kapsamasının yanı sıra Labraunda Zeus Kutsal Alanı'nın 21 km doğusunda yer alması, Alinda'dan Labraunda'ya ulaşan antik yol ile bağlantılı olabileceğini göstermektedir (G. 1). Ön görülen hipotezlerden bir diğeri ise her ne kadar şu an için yeterli veri bulunmasa da söz konusu alanda Demeter ve Persephone ile Zeus'a ilişkin yeni bir kutsal alanın varlığıdır. Ele alınan figürinlerin külte ilişkili olması ve buluntu alanının Alinda ve Labraunda Zeus Kutsal Alanı arasında stratejik bir yol güzergâhında bulunması bu görüşleri destekler niteliktedir.

G. 1: Figürinlerin Buluntu Alanı, Alinda, Labraunda ve Amyzon'un Konumu (Google Earth, 2022, M. Çekilmez ve P. Taşpınar Yamantürk tarafından işlenmiştir)

Tipolojik ve İkonografik Değerlendirme

TK. 1. Kourotrophos Figürini

Çalışmada değerlendirilen kourotrophos figürininin boynundan itibaren ayaklara kadar olan kısmı korunmuştur. Baş, elleri ve ayakları kırık ve eksiktir. Yüzeyinde uzun süre suya maruz kalmasından dolayı aşınmalar ve bozulmalar oluşmuştur. Tüm eksiklerine rağmen tanımlanabilir durumdadır. Khiton üzerine himation giyimli, ayak-

ta ve hareketsiz işlenmiştir. Himation, kolları da dâhil olmak üzere tüm vücudu sıkıca sarmaktadır. Olasılıkla sol koltuk altından çıkan manto, sağ omzuna uzanmakta, vücudunun arkasından dolanıp, sol omzundan açılıp çocuğu da örterek sol bacağının yanına dökülmektedir. Korunan boyun kısmından anlaşıldığı kadarıyla başını solundaki çocuk/bebeğe döndürmüştür. Bu sebeple sol omuz yukarıda, sağ omuz ise tam tersine aşağıda işlenmiş ve figürün vücudunun üst kısmı sağına dönük verilmiştir. Elbise içindeki sağ kolu yana doğru açıktır. Sol koluyla desteklediği çocuğu vücudunun soluna dayamıştır. Çocukla birlikte işlenmesinin yanında çocuğa sıkıca sarılması sebebiyle kourotophos tipolojisi içerisinde değerlendirilmiştir. Çocuğun başı tanrıçanın boyun hizasında yer almaktadır. Figürün vücudun üstü kısmı hareketsiz olmasına rağmen sağ bacağının öne doğru hareketiyle bağlantılı olarak beli sağına hafifçe eğiktir. Öne ve yana uzattığı sağ bacağı hareketli verilirken elbise içindeki hareketsiz sol bacak vücudunun ağırlığını taşımaktadır (G. 2). Figürünün arka yüzü işlenmemiş ve kabaca düzeltilmiştir (G. 3)⁸.

8 **TK. 1.** Kourotophos figürüniyle benzer tipolojideki örnekler için bk. Klara Lagerlöf, “The Females of Labraunda Presence of Absence” (Yüksek Lisans Tezi, Uppsala Üniversitesi, 2014), 78, F4. (Labraunda); Frank Winter, *Die Antiken Terrakotten, Vol. III, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, I-II*. (Berlin: W. Spemann, 1903), Pl.145, Nr. 5. (Halikarnassos); Fahri Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Istanbul Mitteilungen, Beiheft 21 (Tübingen: Wasmuth, 1980), Tafel, 5, Kat. Nr. 35,36, Tafel 26, Kat. Nr. 185. (Theangela); Mustafa Şahin, “Terrakotten aus Knidos, Erste Ergebnisse Die Kulte auf der Rundtempelerrasse”, *Istanbul Mitteilungen Band 55* (2005), 83, Abb.5, d.(Knidos); Mustafa Bulba, “Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terakota Buluntular”, *Cedrus VII* (2019), Lev.4. (Kaunos); Christiaan Blinkenberg, *Lindos Foullies de L’acropole 1902-1914, I, Les Petits Objects* (Berlin: Walter de Gruyter, 1931), 545, Pl. 104, 2256. (Lindos); Reynold Allayne Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.* (London: British Museum, 1954), 87, Pl. 39, 230. (Kamiro); Feriştah Alanyalı, “Efes’te Kourotophos Tanrıçaların İzinde”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (2016), 7, Res. 2. (Ephesos); Winter, *Die Antiken Terrakotten, Vol. III, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, I*. 155, Fig.2. (Kıbrıs); Paula Leyenaar Plaisier, *Les Terres Cuites Grecques et Romaines, Catalogue de la Collection du Musée National des Antiquités à Leiden* (Leiden: Rijksmuseum Van Oudheden Te Leiden,1979), Pl. 20,108-111. (Aiolis Bölgesi); Simone Mollard Besques, *Catalogue Raisonné des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains II Myrina. Musee du Louvre et Collections des Universites de France* (Paris: Éditions des Musées Nationaux, 1963), Pl, 5, MYR 195. (Myrina); Leyenaar Plaisier, *Les Terres Cuites Grecques et Romaines, Catalogue de la Collection du Musée National des Antiquités à Leiden*, 364, Pl. 130, 1009. (Pergamon); Davut Kaplan “Çanakkale Arkeoloji Müzesi Frank Calvert Koleksiyonu Terrakotta Figürinleri”, (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2009), Lev. 43, Kat. No.149. (Troas Bölgesi); Winter, *Die Antiken Terrakotten, Vol. III, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, I*, 145, 7. (Alexandria); Winter, *Die Antiken Terrakotten, Vol. III, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, I*, 144, 7. (Atina).

G. 2: TK. 1, Kourotophos Figürini, Ön Yüz (M. Çekilmez, 2022)

G. 3: TK. 1, Kourotophos Figürini, Arka Yüz (M. Çekilmez, 2022)

Çalışmada ele alınan figürinin Kaunos Demeter Kutsal Alanında bulunan hydporos tipolojisine benzerliği dikkat çekse de Kaunos örneğindeki figürinler bir eliyle çocuğu taşıırken diğer eliyle başının üzerindeki hydriaya uzatmaktadır. Bu sebeple

söz konusu tiplerden farklı özellikler göstermektedir. **K. 1** numaralı figürinde ise sağ kol vücudun yanında ve paralel uzanmış şekilde olduğundan hydrophoros tipinde olmadığı anlaşılmaktadır. Kourotrophos, “sütannelik ve koruyucu anne” anlamına sahip⁹ ve çoğunlukla tanrıçalarla ilişkili bir sıfat olarak karşımıza çıksa da tanrıların da bu sıfatı taşıdıkları bilinmektedir¹⁰. Tapınak ve mezar kontekstlerinden saptanan örneklerinin koruyucu tanrıçayı mı, yoksa anne ve çocuğu mu ifade ettiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. En yaygın görüş, buldukları territoriumda inanılan ana tanrıçanın doğum yapan kadınları ve doğan bebekleri korumasına yönelik bir anlam ifade ettiğidir¹¹.

Prehistorik Dönem’den itibaren emziren tanrıça/kadın ve çocuğun birlikte tasvir edildiği tipler karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak Hacılar Höyük’te bulunmuş Kalkolitik Dönem’e tarihlenen pişmiş toprak heykelciğin, -Anadolu’da kucığında bebek ile tasvir edilen- kourotrophos tipolojisinin en erken örneklerden birini oluşturduğu düşünülmektedir¹².

Kourotrophosların ikonografisi üzerine çalışmalar yürüten T. Hadzisteliou-Price, tipolojinin kökeninin doğu unsurları barındırdığını ve söz konusu tipin Akhalar ile Kıta Yunanistan’a ulaştığının altını çizmektedir. Bu sebeple düşünce ve tipolojinin Mısır, Hitit ve Fenike unsurlarını içerdiğini aktarmaktadır¹³. Ancak araştırmacının söz konusu görüşüne rağmen Anadolu kentlerinde bulunan Hacılar örneği dışında Erken Tunç Çağı’na tarihlenen Horoz Tepe’den bulunmuş bronz çıplak tanrıça/kadın heykelciği¹⁴, ikonografinin erken dönemlerden itibaren Anadolu’da devam ettiğinin bir diğer göstergesidir. Tanrıça/anne ve çocuk tipolojisindeki başka bir örnek, Yeni Hitit Dönemi’nde Karatepe Aslantaş’tan bulunmuş kabartma üzerinde giyimli bir kadın/tanrıça ve emzirdiği çocuğudur. İkonografinin devamı Arkaik Dönem’den itibaren Anadolu özelinde pek çok kentte oturan ve ayakta tasvir edilen eserlerle örneklendirilebilir.

Anadolu buluntuları dışında söz konusu duruşa sahip figürinlerin benzerlerine Mezopotamya’da Obyd kültüründe rastlanmaktadır¹⁵. MÖ 2. binyılda ise Eski Babil Dönemi’nde Tanrıça Ninhursag’ın plaka üzerindeki tasvirinde kucığında bir bebek bulunur ve tanrıça bebeği emzirmektedir¹⁶. Kıbrıs, söz konusu figürinlerin MÖ 2.

9 RE XI-2215-2216.

10 Apollon’un gençlerin koruyucusu olarak söz konusu sıfatı taşıdığı bilinmektedir. Bunun dışında Zeus Meilikhios’un kourotrophos yönü vardır. Bk. Theodora Hadzisteliou Price, *Kourotrophos: Cults and Representations of the Greek Nursing Deities* (Leiden: Brill Publisher, 1978), 2.

11 Hadzisteliou Price, *Kourotrophos: Cults and Representations of the Greek Nursing Deities*. 211; Alanyalı, “Efes’te Kourotrophos Tanrıçaların İzinde”, 3.

12 James Mellart, “Hacılar a Neolithic Village Site”, *Scientific American* 205/2 (1961), 87.

13 Hadzisteliou Price, *Kourotrophos: Cults and Representations of the Greek Nursing Deities*, 5.

14 Kurt Bittel, *Les Hittites* (Paris: Gallimard, 1976), 48.

15 Benzer figürin için bk. 13 Aralık 2022, https://www.britishmuseum.org/collection/object/W_1930-1213-173.

16 Winter, *Die Antiken Terrakotten, Vol. III, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, I*, 390.

bin örneklerinin yoğun olarak saptandığı buluntu merkezlerinden biridir. Tipolojiye ait örnekler bir süre kesintiye uğramış olsa da Arkaik Dönem’de tekrar üretilmiştir¹⁷. Myken sanatında MÖ 1450’den sonra yaygın olarak görülen Phi tipi figürinlerin kucağında şematik formlu bebek taşımaları, Phi tipolojisinin alt tipinin kourotrohoros tanımlanmalarına sebep olmuştur. Minos figürinlerinde söz konusu tip, tekil örneklerle temsil edilmektedir. B. A. Olsen, Myken toplumunun ataerkil yapıda olmasının cinsiyet rollerinin kesin bir biçimde ayrılmasına sebep olduğunu ve sanata da bu baskın karakteri yansıttığını aktarmıştır¹⁸ fakat Minos toplumu için aynı durum söz konusu değildir. Girit’te kourotrophos ikonografisine ait tekil örnek Erken Minos II Dönemi’ne tarihlenen antropomorfik bir seramik formudur¹⁹.

Geniş bir yayılım alanı ve kronoloji sergileyen kourotrohoros tipolojisi, Mezopotamya, Mısır, Levant, Anadolu ve Akdeniz uygarlıklarının coğrafi sınırları içerisinde farklı dönemlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu devamlılık ikonografik olarak kadının doğum ve bereketle ilişkisi, aynı zamanda özellikle antik dönemde kadınların çoğunlukla gebelik döneminde doğan bebeklerin farklı sebeplerle hayatlarını kaybetmeleriyle bağlantılı olarak hem annenin hem de bebeğin tanrıça tarafından korunması sebebiyle apotropaik bir anlam içeriyor olmalıdır.

Batı Anadolu örneklerinde Arkaik Dönem’den itibaren yaygınlaşan tipin iki ayrı alt tipi vardır. Oturan ve ayakta duran örnekler bebek/çocuğun duruşuna göre farklılık gösterdiğinden alt tiplere ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre **TK. 1.** numaralı figürinin de dâhil olduğu ayakta betimlenen örneklerin çocuk/bebeğin annesini emen, çocuğun kucağında 3/4 profilden tasvir edildiği ya da tanrıça/annenin omzu üzerinde yer aldığı alt tipleri mevcuttur. **TK. 1** numaralı örnekte çocuk/bebek, annenin vücudunun soluna dayanmış şekilde tasvir edilmiştir. Aynı temanın bazı örneklerde kucağında maymun veya demon olarak adlandırılan varlıkları taşıyan farklı varyasyonları da saptanmıştır²⁰. Geç Klasik ve Helenistik Dönem figürinlerinde yoğunlukta ayakta tasvir edilen örneklere rastlanmakta, bu durum koroplastik sanatının gelişimi ve kontrastın eserlerde oluşturulmaya çalışılması ile açıklanabilir. Benzer örneklerle yapılan karşılaştırma sonucunda **TK. 1** numaralı eserin yüzeyinde oldukça aşınma, kırılma ve kopmalar olmasına rağmen bacakların henüz hareketli olmaması, belin hareketi, frontal duruşun kırılmamasıyla MÖ 350-325 yılları arasına tarihlendirilebilir.

17 Hadzisteliou Price, *Kourotrophos: Cults and Representations of the Greek Nursing Deities*, 90-100.

18 Barbara Olsen, “Women, Children and the Family in the Late Aegean Bronze Age: Differences in Minoan and Mycenaean Construction of Gender”, *World Archaeology* 29/3, (1998), 380-392.

19 Olsen, “Women, Children and the Family in the Late Aegean Bronze Age: Differences in Minoan and Mycenaean Construction of Gender”, 389, Plate 1.

20 Hadzisteliou Price, *Kourotrophos: Cults and Representations of the Greek Nursing Deities*, 76-195.

TK. 2. Hydrophoros Figürini

Çalışma kapsamında hydrophoros tipolojisi içerisinde değerlendirilen **TK. 2** numaralı figürin kırık ve aşınmalar dışında iyi korunmuştur. Profilli, alçak dörtgen kaide üzerinde ayakta, khiton üzerine himation giyimli ve cepheden işlenmiştir. Başının üzerinde duran hydriayı sağ eliyle alttan desteklerken sol elini belinin arkasına dayamıştır. Yüz oval ve dolgun, boyun kısa, omuzlar ise vücuda oranla dardır. Başa çekilen himation yanlardan omuzlara dökülürken elbise, sol koltuk altından çapraz şekilde belin sağına ve daha sonra arkaya uzanmakta, sol omuz üzerinden koluna dolanmakta ve sol bacağın yanından kaideye dökülmektedir. Sağ bacağının öne hareketiyle birlikte bel sağına hareketli verilmiştir. Sağ bacak önde ve hareketlidir, sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır (**G. 4, G. 5**). Bacakların hareketiyle bağlantılı olarak sağ ayak ve diz üzerinden belin soluna kıvrımlar uzanmaktadır. Duruş ve elbisenin sarılış şekline göre figürin Geç Klasik Dönem özellikleri göstermektedir²¹.

21 **TK. 2.** Hydrophoros figüriniyle benzer tipolojideki örnekler için bk. Lars Karlsson, "Terracotta Figurines From Labraunda (Caria)," *Figurines de terre cuite en Méditerranée grecque et romaine: 2, Iconographie et contextes*, ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı (Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015), 526, Fig. 1a-c. (Labraunda); Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, Pl. 54, 354, 356, Pl. 58, 396, 391, 398, 400, Pl. 59, 408, 417, Pl. 63, 451, 453, 449, 452, 453; Schipporeit, *Kulte und Heiligtümer der Demeter und Kore in Ionien*, Tafel 4, 15-18. (Halikarnassos); Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Taf. 9-16. (Theangela); Bulba, "Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terakota Buluntular", 129, Levha 2-3. (Kaunos); Lucilla Burn and Reynold Higgins, *Catalogue of the Greek Terracottas in the British Museum III* (London: British Museum Press, 2001), Pl. 85 Nr. 2513, 2514, 2515, Pl. 86, 2518-2522, Pl. 87, 2523-2327. Pl. 88, 2531 (Knidos); Doro Levi, "Gli Scavi di Iasos", *Annuaria Della Scuola Archeologica Di Atene e Delle Missioni Italiane in Oriente*. Vol XLV-XLVI (1967-1968), 574, Fig. 43; Fede Berti, "Appunti su Alcuni Tipi di Statuette Ritrovate nel Thesmophorion di Iasos", ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı (Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015), 536, Fig.7-9. (Iasos); Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, Pl. 49, 285. (Rhodes); Blinkenberg, *Lindos Foullies de L'acropole 1902-1914, I, Les Petits Objects*, Pl. 140, 3003, 3007. (Lindos); Gustave Mendel, *Catalogue des Figurines Grecques de Terre Cuite, Musees Imperiaux Ottomans, Constantinople: Par Ordre du Ministère Imperial de L'Instruction Publique* (İstanbul: Ministère Impérial de l'Instruction Publique, typographie et Lithographie de Ahmed Ihsan, vis-à-vis la Sublime Porte, Constantinople, 1908), Pl. III, Nr. 16. (Kos); Alfred Laumonier, *Exploration Archéologique de Délos XXIII. Les Figurines de Terre Cuite* (Paris: Peeters Publishers, 1956), Pl. 67, Nr. 678. (Delos); Fikret Özcan, "Die Figürlichen Terrakotten von Milet aus Klassischer und Hellenistischer Zeit Inauguraldissertation" (Doktora Tezi, Ruhr Üniversitesi, 2007), Taf 1, TK. 72, 391, 148, 152. (Miletos); Maria Kosma, "A Group of Terracotta Figurines From Samos: a Case for a Domestic Cult?", *Figurines de Terre Cuite en Méditerranée Grecque et Romaine: 2, Iconographie et contextes*, ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı (Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015), 287, Fig. 9. (Samos); Frank Rumscheid, *Die Figürlichen Terrakotten von Priene Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in Wohnhäusern und Heiligtümern im Licht Antiker Parallelbefunde. Archeologische Forschungen Band 22, Priene Band 1* (Wiesbaden: Reichert, 2006), Taf 62, 63. (Priene); Winter, *Die Antiken Terrakotten, Vol. III, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, I*, Taf. 159, Nr. 3. (Tralleis); Filiz Öztürk, "Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin" (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, 2007), Lev. X. Kat. 23-24. (Ephesos); Çiğdem Gençler Güray, "Erythrai'de Demeter Tapını", *Tarih Araştırmaları Dergisi 37/64* (2018), Resim 3, 2. (Erytria); Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, Pl. 74, Nr. 572. (Aiolis Bölgesi); Burn ve Higgins, *Catalogue of the Greek Terracottas in the British Museum III*, Pl. 146, 2901. (Kıbrıs); Gloria Merker, *Corinth XVIII. 4 The Sanctuary of Demeter And Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic, and Roman Periods* (New Jersey: The America School of Classical Studies at Athens, 2000), Plate 27, H49. (Korinth); Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, Pl. 91, 697, Pl. 93, 710, 716. (Attika).

G. 4: TK. 2, Hydroporphoros Figürini, Ön Yüz (M. Çekilmez, 2022)

G. 5: TK. 2, Hydropophoros Figürini, Arka Yüz (M. Çekilmez, 2022)

Bu tipteki figürinlerin en belirgin tipolojik özellikleri başları üzerinde taşıdıkları Hydria'lardır. Söz konusu tipolojiye ait farklı varyasyonlar bulunmakla birlikte en yaygın görülen alt tip, sağ kolunu başının üzerine uzatan ve eliyle hydriayı destekleyen genç kadın figürinlerinden oluşmaktadır. Batı Anadolu örneklerinin tamamı ayakta, khiton üzerine himation giyimli olarak karşımıza çıksa da Kıta Yunanistan'da bazı örneklerin oturduğu ve peplos giyimli olduğu görülmektedir²². Hydrophorosların taşıyıcı olmayan ellerinin ise belinin yanında serbest duran, kıyafetini kavrayan veya belinden destek alan örneklerinin dışında elinde çelenk ya da haşhaş demeti tutan farklı varyasyonları da tespit edilmiştir²³.

Hydrophoros figürinlerinin en yoğun buluntu alanı Batı Anadolu'daki merkezler olarak görülse de tipolojinin dağılımı oldukça geniş bir coğrafyada karşımıza çıkmaktadır. J. Kozłowski tarafından söz konusu tipin dağılımı üzerine yapılan çalışmada Batı Anadolu ve Kıta Yunanistanı örneklerinin dışında geniş bir alanda tipolojinin saptandığı gözlenmektedir²⁴. Batı Anadolu kentlerinde yapılan çalışmalarda tespit edilen ve yayınlanan hydrophoros figürinlerinin sayısal dağılımı göz önüne alındığında ise özellikle Karia Bölgesi kentlerinde yoğun olarak karşımıza çıkması bu tipin Klasik Dönem Karia koroplastiğinin içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir (G. 6, G. 7).

22 Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, Pl. 85, Nr. 654; Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, Pl 91, 697.

23 Levi, "Gli Scavi di Iasos." 474, Fig. 43; Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Tafel 13, Kat. Nr. 89, 90; Özcan, "Die Figürlichen Terrakotten von Milet aus Klassischer und Hellenistischer Zeit Inauguraldissertation", Taf. 1 TK. 362.

24 Jacky Kozłowski, "Les Figurines D'hydrophores: Milieu(x) et Signification(s)", *Figurines de Terre Cuite en Méditerranée Grecque et Romaine: 2, Iconographie et contextes*, ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı (Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015), 42.

G. 6: TK. 2, Hydropohoros Figürini, Sağ Profil (M. Çekilmez, 2022)

G. 7: TK. 2, Hydropohoros Figürini, Sol Profil (M. Çekilmez, 2022)

Hydrophoros tipolojisinin şu ana kadar yapılan çalışmalarda tespit edilen en erken örneği, MÖ 5. yüzyıla tarihlenen Iasos örneğidir²⁵. Tipin en yoğun üretildiği ve tercih edildiği dönem buluntu yoğunluğu dikkate alındığında MÖ 5 ve 4. yüzyıllar olarak görülmekte, Batı Anadolu örneklerinin MÖ 2. yüzyıla kadar devam ettiği özellikle Priene buluntularıyla desteklenmektedir²⁶. G. Merker, Korinth Demeter-Kore Tapınağı kontekstinden tespit edilen figürinlerden yola çıkarak Korinth'te Batı Anadolu'dan farklı olarak söz konusu tipin MÖ 4. yüzyıldan sonra oldukça nadir görüldüğünü bunun sebebinin ise aynı amaca hizmet eden minyatür hydrialarla hydrophorosların yer değiştirmesi olduğunu aktarmaktadır²⁷.

Hydropohoros tipine ait figürinlerin özellikle Demeter-Kore Kutsal alanlarından karışımına çıkması tipolojinin söz konusu tanrıçalarla ilgili olduğunu düşündürse de farklı tanrıçalara ait kontekstlerden de örnekler saptanmıştır. Bunun dışında nekropol alanlarından da hydrophoros figürinleri tespit edilmişse de kutsal alanlardan tespit edilen örneklerle karşılaştırıldığında oranı oldukça az miktardadır. J. Kozłowski, Kıta Yunanistan, Batı Anadolu ve Doğu Akdeniz'de yer alan kırk yedi buluntu merkezinden tespit edilen hydrophoros figürinlerinin hangi tanrıçaya adandığı konusunda grafik oluşturmuştur. Söz konusu çalışmanın sonucunda otuz beş merkezde Demeter-Kore kutsal alanı, altı merkezde Artemis, dört merkezde Athena, üç merkezde Nympe, bir merkez de ise Hera'ya ait kutsal alanlarda söz konusu tipolojinin saptandığını tespit etmiştir²⁸. Tipolojinin kimi temsil ettiği konusunda farklı görüşler bulunsa da buluntu yoğunluğu dikkate alındığında hydrophorosların Demeter ve Kore ile ilgili olduğu şüphesizdir. **TK. 2.** numaralı figürinin Alinda antik kenti territoryumunda bulunması ve Karia bölgesi tanrıça kültlerinde Demeter ve Kore'nin öncü olması birlikte düşünüldüğünde Alinda'da Demeter ve Kore'ye ait kent dışı bir kutsal alanın varlığını düşündürmektedir.

Hydrophoros figürinlerinin kimi temsil ettiği belirli değildir. Bu sebeple araştırmacılar buluntu alanlarından yola çıkarak farklı görüşler öne sürmektedirler. E. Diehl, hydrophoros figürinlerinin bayram kutlamaları sırasında veya günlük hayatta su kaynaklarından kutsal alana giden ölümlü kızları temsil ettiğini aktarmakta, F. Işık ise bu görüşe karşı çıkarak hydrophoros figürinlerinin muhakkak bir tanrıça ya da nympe olduğunu öne sürmektedir²⁹. D. Burr ve R. A. Higgins, nympheleri temsil ettiğine değinmekle birlikte söz konusu tipin Demeter'e inanan kadınları da simgelediğini savunmaktadır³⁰. G. Merker, hydrophorosların arınma ritüellerine bir gönderme oluşturduğunu ve sembolik

25 Levi, "Gli Scavi di Iasos." 574, Fig. 43.

26 Rumscheid, *Die Figürlichen Terrakotten von Priene Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in Wohnhäusern und Heiligtümern im Licht Antiker Parallelbefunde*. Taf 62, 63.

27 Merker, *Corinth XVIII.4 The Sanctuary of Demeter And Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic, and Roman Periods*. 38.

28 Kozłowski, "Les Figurines D'hydrophores: Milieu(x) et Signification(s)", 48.

29 Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien zwischen 560 und 270 v. Chr.*, 181.

30 Burr ve Higgins, *Catalogue of the Greek Terracottas in the British Museum III*, 180.

olarak tipolojinin gelinlerin yıkanmasını temsil ettiğini aktarmaktadır. Ayrıca araştırmacı figürinlerin hem sembolik hem de işlevsel bir anlama sahip olduğuna da değinmektedir. Hydria ikonografik olarak suyun bolluğunu simgelediğinden Demeter’le düşünüldüğünde tarımsal bereket anlamını ifade ediyor olmalıdır. İşlevsel olarak ise gelinlerin yıkanması amacıyla su taşıyan genç kızları da simgeleyebileceği üzerinde durulmaktadır³¹. İonia Bölgesi’nde yer alan Demeter ve Kore kutsal alanlarına yönelik çalışmalar gerçekleştiren S. Schipporeit, kadınların ailenin su ihtiyacını sağlamakla sorumlu olduğunun altını çizmektedir ve G. Merker’in görüşünü destekler nitelikte özellikle resim sanatından bildiğimiz düğün sahnelerinde loutrophorosların yanında hydrianın da yer aldığından gelinin ailesinin Demeter’e hydria adanmış olabileceğini aktarmaktadır³². Araştırmacının başka bir görüşü ise Demeter’e ait bayramlardaki geçit törenlerinde bu tipteki kadınların rol aldığı konusundadır³³.

Yukarıda bahsedilen görüşlere ek olarak özellikle ele geçen yazıtlarda hydrophorosların tanrıça kültlerinde yer alan görevliler olduğu bilgisi karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Didyma’dan bulunmuş MÖ 60/59 yıllarına tarihlenen Klea isimli hydrophorosun Artemis’in heykelini yıkamak için su taşıma görevi olduğundan bahseden yazıtla da desteklenmektedir³⁴. Didyma’dan saptanan başka bir yazıtta ise hydrophorosların soylu ailelerin kızlarından seçildiği ve bakire olmak zorunda olduklarından bahsedilmektedir. Ayrıca yazıt aracılığıyla rahibelik statüsünün en üst makamı olarak nitelendirildiği, hydrophorosların libasyon, kurban ve ayinlerde görev aldıkları da öğrenilmektedir³⁵. Hydrophoros figürinlerinin Demeter ve Kore kutsal alanlarında tespit edilmesi rahibelik görevleri de olduğunu kanıtlamaktadır. Batı Anadolu kentlerinde Demeter adına kutlanan bayramlara ilişkin veriler bir arada değerlendirildiğinde³⁶

31 Merker, *Corinth XVIII.4 The Sanctuary of Demeter And Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic, and Roman Periods*, 339-340.

32 Schipporeit, *Kulte und Heiligtümer der Demeter und Kore in Ionien*, 255, 226.

33 Sven Schipporeit, “Bildgehalt und Ritualbezug Griechischer Votivterrakotten in Klein Asiatischen Heiligtümern der Demeter und der Artemis”, *Basileus Uluslararası “Anadolu’da Demeter ve diğer Ana Tanrıça Kültürleri” Sempozyumu*, ed. Münife Doyran, Britta Özen Kleine, Ufuk Çörtük, Soner Özen (Ankara: Bilgin Kültür Sanat, 2017), 27.

34 Merkelbach Reinhold ve Josef Stauber, *Steinepigramme aus dem Griechischen Osten: Die West küste Kleinasien von Knidos bis Ilion* (Stuttgart and Leipzig: Vieweg+Teubner Verlag, 1998), 106.

35 Murat Çekilmez, “Halikarnassos Yarımadası’ndan Bir Grup Figürin”, *TÜBA-AR 18* (2015), 117-118.

36 Demeter adına kutlanan Thesmophoria Bayramlarına ilişkin ilk bilgiyi antik dönem şairi Parthenius’dan edinmekteyiz. MÖ 1. yüzyılda Miletos’un Galatlar tarafından saldırıya uğradığı dönemde “*Galyalılar tarafından İonianın işgali ve onların İon şehirlerini tahrip etmesi sırasında, bir keresinde Miletos’da Thesmophoria şöleni düzenleniyordu ve şehrin kadınları biraz dışarıda tapınakta toplanmışlardı...*” (Parthenius, VIII.29). Bu aktarıma göre Miletos kentinde Thesmophoria bayramları kutlanmaktadır. Bu anlatım dışında Miletos’da Humeitepe’de bulunan Demeter ve Kore Tapınağı’nın temenosundan Thesmophoros yazıtının saptanması kente bayramın kutlandığının bir başka göstergesidir (Winfried Held, “Heiligtum und Wohnhaus. Ein Beitrag zur Topographie des klassischen Milet.” *Istanbul Mitteilungen* 43 (1993), 375, 380); Kaunos’ta tespit edilen Demeter kutsal kayalığında yapılan çalışmalarda çok sayıda domuz kemiklerinin tespit edilmesi bu alanda da Thesmophoria bayramlarının gerçekleştiği düşündürmektedir. Bulba, “Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terrakotta Buluntular”, 213, 214, 220-222). Karia Bölgesi’nde Demeter adına düzenlenen Proerosi, Haloa, Khloaia, Mikra Mysteria, Thargelia, Skira ve Makra Mysteria ritüellerine ilişkin arkeolojik bulgu ele geçerse de kültün yoğunluğu düşünüldüğünde bu ritüeller veya benzer uygulamalar tanrıça için düzenlenmiş olmalıdır.

söz konusu figürinlerin Demeter ve Kore kültüründe görevli yüksek statülü rahibeleri temsil ettiği söylenebilir. Figürinlerin başlarının üzerinde taşıdıkları hydria, ritüellerde kurban edilen adakların yıkanmasını, tanrıçaların kült heykelinin yıkanmasını ya da kutsal alanda yanan ateşin söndürülmesini temsil ediyor olmalıdır.

TK. 2 numaralı Alinda buluntusu figürin dönem özellikleri açısından karşılaştırıldığında Halikarnassos yarımadasından bulunmuş bir figürine³⁷ göre hareket ve kontrastın daha gelişmiş olduğu gözlenmektedir. MÖ 350 yılına tarihlenen Halikarnasos buluntusu profilli dörtgen bir kaide üzerinde yükselmektedir. Hydriayı taşıyan sağ kolun hareketi **TK. 2** numaralı figürin ile benzerlikler göstermesine rağmen sol kolun hareketinin kısıtlı olması, sol bacağın bir adım önde olmasına rağmen geride ve hareketli olan bacağının kıyafet içerisinde verilmesi, hareketten kaynaklanan kontrastın oluşturulamaması gibi özellikleri değerlendirildiğinde **TK. 2** numaralı Alinda buluntusunun Halikarnasos örneğinden daha geç dönem özellikleri gösterdiği söylenebilir. **TK. 2** numaralı örnek ile benzer dönem özelliklerini yansıtan Theangela³⁸, Kos³⁹, Lindos⁴⁰ ve Ephesos⁴¹ buluntusu figürinler çağdaş olmalıdır. **TK. 2** numaralı figürinin yüzünün dolgun verilmesi, sağ kolunun hareketiyle birlikte sol kolunun kontrastı, sol ayağının bir adım önde olması ve sağ ayağının yana açılması buna bağlı olarak hareketten kaynaklı kıyafet kıvrımlarındaki geçiş bir arada değerlendirildiğinde MÖ 325-300 yıllarına tarihlendirilebilir.

TK. 3. Giyimli Kadın Figürini

Ayakta ve giyimli kadın figürini ön yüzde boynun alt kısımdan kaideye kadar korunmuş, sol kolu ve arka yüzde üst gövdeye ait büyük bir bölüm kırık ve eksiktir. Figürinin yüzeyinde bozulma, aşınma ve kopmalar görülmektedir. Ayakta, khiton üzerine himation giyimli olarak işlenmiştir. Himation, sağ kolu dâhil olmak üzere tüm vücudunu sıkıca sarmaktadır. İlk olarak sol koltuk altında tutturulan elbisenin bir kenarı sağ kolu sararak omuz üzerinden sol omzuna uzanmaktadır. Sol omzu üzerinden sol bacağının dizinin üzerine kadar açılıp dökülmektedir. Vücudunun üst kısmı dik duran figürinin beli, sol bacağının öne hareketiyle bağlantılı olarak soluna eğiktir. Figür himation içindeki sağ kolunu, dirseğinden büktükten sonra elini göğüsleri arasına uzatmaktadır. Sol eliyle belinin solunda olasılıkla himation kıvrımını kavramaktadır.

37 Çekilmez, "Halikarnassos Yarımadası'ndan Bir Grup Figürin", 115, Fig. 11-14.

38 Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Tafel 12, 77, 78, 79, Taf 10, 64.

39 Mendel, *Catalogue des Figurines Grecques de Terre Cuite, Musees Imperiaux Ottomans, Constantinople: Par Ordre du Ministere Imperial de L'Instruction Publique.* Pl. III, Nr. 16.

40 Blinkenberg, *Lindos Foullies de L'acropole 1902-1914, I, Les Petits Objects*, Pl. 140, 3003, 3007.

41 Öztürk, "Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin", Lev. X. Kat. 23-24.

Sol bacak dizinden bükülüp önde ve hareketliyken elbise içindeki sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır (G. 8, G. 9)⁴².

G. 8: TK. 3, Giyimli Kadın Figürini, Ön Yüz (M. Çekilmez, 2022)

42 **TK. 3.** Giyimli Kadın figüriniyle benzer tipteki farklı buluntu merkezlerinden örnekler için bk. Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Tafel 27, Kat. Nr. 194. (Theangela); Karoline Zhuber Okrog, “Die Terrakotten von Limyra”, *Österreichischen Archäologischen Institutes* 60 (1990), 76, TK. 11. (Limyra); Blinkenberg, *Lindos Foullies de L’acropole 1902-1914, I, Les Petits Objects*, Pl. 144, 3069, 3070, 3077. (Lindos); Leyenaar Plaisier, *Les Terres Cuites Grecques et Romaines, Catalogue de la Collection du Musée National des Antiquités à Leiden*, Pl. 23, 126-129; Pl. 152, 1165. (Ionia Bölgesi); Mollard Besques, *Catalogue Raisonne des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains II Myrina. Musee du Louvre et Collestions des Universites de France*, Pl. 114, M73, Pl. 125, MYR242. (Myrina); Pınar Taşpınar ve Murat Çekilmez, “Kyme Doğu Nekropolü’nden (Habaş Kurtarma Kazısı 2010-2011 Yılları) Klasik Dönem Figürinleri”, *TÜBA-AR* 29 (2021), 49, TK. 6-7. (Kyme); Simone Mollard Besques, *Catalogue Raisonne Des Figurines et Reliefs En Terre- Cuite Grecs et Romains IV-II. Epoques Hellenistique et Romaine Cyrenaique, Egypte Ptolemaïque et Romaine Afrique Du Nord Et Proche-Orient* (Paris: Editions des Musées nationaux, 1992), PL. 74, 4509. (Mısır).

G. 9: TK. 3, Giyimli Kadın Figürini, Arka Yüz (M. Çekilmez, 2022)

TK. 3 numaralı giyimli kadın figürünü, himationun vücuda sarılış biçimi ve sağ kolun hareketi sebebiyle, “*Büyük Herculaneumlu Kadın*” tipolojisinin pişmiş top-
rak varyasyonlarından birini oluşturmaktadır. Söz konusu tipolojiye ait örnekler, Geç
Klasik Dönem’den Roma İmparatorluk Dönemi içlerine kadar plastik sanatta tercih
edilen kadın tipleridir⁴³. Özellikle mermer yontularda birçok kopyası bulunan söz
konusu kadın tipinin toplumun önde gelen kadınlarından birini mi yoksa bir tanrıçayı
mı temsil ettiği konusunda henüz net bir görüş bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra R.
Smith, küçük ve büyük Herculaneumlu Kadın tipindeki örneklerin yaşlı ve genç kadın
imgesi üzerinde durarak anne ve kız bağlantısı olabileceğini ve bu hususta söz konusu
tipolojinin Demeter ve Persephone olarak yorumlanabileceğini aktarmaktadır⁴⁴. Alın-
da territoriumu içerisinde saptanan söz konusu figürinlerin ikonografik olarak özel-
likle Demeter ve Persephone ilişkisi görülse de söz konusu **TK. 3** numaralı örneğin
tipolojik tanımlanmasının yapılabilmesi için daha fazla veriye ihtiyaç duyulmaktadır.
Bu bağlamda **TK. 3** numaralı giyimli kadın figürünü Büyük Herculaneumlu kadın
tipolojisi içerisinde yer almakla birlikte kimliği belirlenememiştir.

43 Margarete Bieber, “The Copies of the Herculaneum Women”, *Proceeding of the American Philosophical Society* 106/2 (1962), 111-112.

44 Roland Ralph Redfern Smith, Helenistik *Heykel*. Çev. Aysin Yoltar Yıldırım (İstanbul: Homer Yayınları, 2013), 77.

TK. 3 numaralı figürinin sağ kolunun ve sol bacağına hareketi sebebiyle vücudunda oluşan kontrast, hareketle bağlantılı olarak khiton ve himation kıvrımlarının hareketi Erken Helenistik Dönem özellikleri taşımaktadır. Bunun dışında kolların tamamen elbise içerisinde verilmesi yanında kalın khiton ve üzerindeki bol dökümlü himation daha çok MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında görülmektedir. Duruş ve hareket açısından benzer örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 325-300 yılları arasına tarihlen- dirilebilir. Bu çalışma kapsamında değerlendirilen **TK. 2** numaralı hydrophoros figüriniyle çağdaş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

TK. 4. Hades/Zeus? Figürini

Çalışmada tek örnekle temsil edilen giyimli Hades/Zeus? figürünü kırık iki parçanın birleştirilmesiyle oluşturulmasına rağmen, ellerin ve bacakların bir bölümü kırık ve eksiktir. Eserin yüzeyinde aşınmalar ve çatlaklar görülmektedir. **TK. 4** numaralı figürünün başında yüksek bir polos bulunmaktadır. Yüz ince ve uzundur. Sakallı ve bıyıklı olarak işlenmiştir. Gözler derinde, burun belirgin, ağız küçük ve kapalıdır. Boyun kısa ve hareketsiz, omuzlar ise vücuda göre dardır. Vücudunun sağ üst bölümünü ve sağ elini açıkta bırakan himation, sol koltuk altından, sağ koltuk altına, vücudun arkasından dolanarak, sol omzuna daha sonra da sol koluna sarılarak aşağı dökülmektedir. Sol bacağı dizinden hafif bükerek öne doğru hareket etmektedir, sağ bacağı sabit ve taşıyıcıdır. Hareketi sebebiyle beli hafifçe soluna eğiktir (**G. 10, G. 11**)⁴⁵.

45 **TK. 4.** Hades/Zeus? figürünüyle benzer tipteki farklı buluntu merkezlerinden örnekler için bk. Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, PL. 53, Kat. Nr. 346, 347, PL. 61, Kat. Nr. 424-427, 429, 432, PL. 66, Kat. Nr. 485; Mehmet İhsan Tunay, "İstanbul Arkeoloji Müzesine Gelen 47 Adet Pişmiş Toprak Heykelcik", *Türkiye Arkeoloji Dergisi* XIX – I (1972), 121; Asuman Balıran, "Ereğli Müzesi'nden Pişmiş Toprak Heykelcikler", *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5 (1999), Res. 13; Çekilmez, "Halikarnassos Yarımadası'ndan Bir Grup Figürin", 111- 113, Fig.1-Fig.10. (Halikarnassos); Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Taf 14-24. (Theangela); Bulba, "Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terakota Buluntular", 153, Lev. 19. (Kaunos); Şahin, "Terrakotten aus Knidos, Erste Ergebnisse Die Kulte auf der Rundtempelterrasse" 77, Abb.3, d. (Knidos); Levi, "Gli Scavi di Iasos." 574,38, Fig.42c. (Iasos); Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, PL. 53, Kat. Nr. 345. (Kos); Blinkenberg, *Lindos Foullies de L'acropole 1902-1914, I, Les Petits Objects* Pl. 133, Nr. 2875. (Lindos); Öztürk, "Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin", Lev. XI, XII, K. 25-28. (Ephesos); Merker, *Corinth XVIII.4 The Sanctuary of Demeter And Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic, and Roman Periods*, Pl. 19, C225. (Korinth).

G. 10: TK. 4, Hades/Zeus Figürini, Ön Yüz (M. Çekilmez, 2022)

G. 11: TK. 4, Hades/Zeus Figürini, Arka Yüz (M. Çekilmez, 2022)

TK. 4 numaralı figürinin kimi temsil ettiği ve hangi tipolojiye ait olduğu konusunda araştırmacılar tarafından farklı öneriler sunulmuştur. Özellikle Karia Bölgesi kentlerinde Demeter ve Kore kutsal alanlarına ait kontekstlerden saptanan tipolojinin

yayımlanmış en yoğun buluntu merkezlerinden biri Theangela'dır. M. İ. Tunay, phiale taşıyan giyimli erkek figürinlerinin Asklepios'u temsil ettiğini önermiştir⁴⁶. F. Işık, Theangela buluntusu örnekleri ise "*Poloslu Adak Taşıyıcıları*" olarak tanımlanmıştır⁴⁷.

Kaunos Demeter Kutsal Alanı'ndan saptanan phiale taşıyan giyimli erkek figürinlerini inceleyen M. Bulba, Dionysos'un doğa ile ilişkisi üzerinde durmaktadır. Demeter ve Dionysos'un birlikte tapınım gördüğü kutsal alanların oldukça nadir olduğuna değinerek yeterli veri olmamasına rağmen -F. Işık'ın görüşü ile paralel olarak- söz konusu tipin Dionysos'u temsil ettiğini önermektedir⁴⁸. Tipolojiye ait Halikarnasos ve Kos'ta bulunmuş ve günümüzde Birmingham Müzesi'nde korunan örnekler de benzer şekilde Dionysos olarak tanımlanmıştır⁴⁹.

Halikarnasos antik kenti söz konusu tipin yaygın olarak saptandığı bir diğer buluntu merkezidir. 1857 yılında Maussolleion'un güneybatısında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında tespit edilen bothrostan çok sayıda benzer tipte phiale taşıyan erkek figürini saptanmıştır. R.A. Higgins figürinleri "*phiale taşıyanlar*" olarak tanımlamıştır⁵⁰.

TK. 4 numaralı figürinle benzer tipolojik özellikler gösteren bir başka örnek Ereğli Müzesi'nde korunan Halikarnasos buluntusu figürindir. A. Baldıran tarafından bu figürin Zeus olarak tanımlanmıştır⁵¹. Buluntu kontekstine bakıldığında hydrophoros tipindeki figürinler ile phiale taşıyan erkek figürinlerinin ikonografik olarak birlikte değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu figürinlerin rahip baba ve rahibe genç kız ilişkisinden yola çıkarak ritüellerde görevli kişileri temsil ettiği hipotezi önerilmektedir⁵². Söz konusu görüşler dışında Iasos örneği "*Barbar Adam*", Korihnt örneği ise "*ziyafetçi*" olarak nitelendirilmiştir. Her iki çalışmada da yer alan phiale taşıyan giyimli erkek figürinleri, Demeter ve Kore kutsal alanlarından tespit edilmiş fakat ikonografik değerlendirmeye yer verilmemiştir⁵³.

Özellikle Ionia bölgesi Demeter ve Kore kutsal alanları üzerine araştırma yürüten S. Schipporeit, söz konusu görüşlere ek olarak phiale taşıyan sakallı erkek figürinlerinin Hades'i temsil ettiği görüşünü savunmaktadır⁵⁴. Ayrıca Kos Demeter Kutsal Alanı'ndan tespit edilen mermer Hades heykelinin saç, sakal, giysi ve duruşu göz

46 Tunay, "İstanbul Arkeoloji Müzesine Gelen 47 Adet Pişmiş Toprak Heykelcik", 202.

47 Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, 195.

48 Bulba, "Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terakota Buluntular", 144.

49 Felicity Nicholson, *Ancient Life in Miniature: an Exhibition of Classical Terracottas from Private Collections in England* (Birmingham: Birmingham Museum & Art Gallery, 1968), 18.

50 Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, 102.

51 Baldıran, "Ereğli Müzesi'nden Pişmiş Toprak Heykelcikler," 164.

52 Çekilmez, "Halikarnasos Yarımadası'ndan Bir Grup Figürin", 118.

53 Levi, "Gli Scavi di Iasos." 576; Merker, *Corinth XVIII.4 The Sanctuary of Demeter And Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic, and Roman Periods.* 108.

54 Schipporeit, *Kulte und Heiligtümer der Demeter und Kore in Ionien*, 232-233.

önüne alındığında phiale taşıyan giyimli erkek figürinlerinin Hades'i temsil ettiği, buluntu kontekstleri de düşünüldüğünde olası bir durumdur. Phiale taşıyan giyimli erkek figürinlerinin Demeter ve Kore kutsal alanlarına ait kontekstlerde karşımıza çıkması bu tipolojinin her iki tanrıçayla bağlantılı bir simgeyi ifade ediyor olmasını düşündürmekte ve mitolojik anlatıya göre Persephone'nin (Kore) yılın üç ayı Hades'in yanında, geri kalan zamanlarda annesi Demeter'in yanında olması ve zamanla Hades'in Demeter ve Kore kültüründe evliliği temsil etmesi ile ilişkilendirilmiş olmalıdır. Bu bağlamda **TK. 4** numaralı phiale taşıyan giyimli erkek figürini Hades'i temsil ediyor olmalıdır.

TK. 4 numaralı Alinda buluntusu figürinin tipolojisinin erken örnekleri Theangela ve Halikarnasos buluntularıdır. Tipolojik olarak söz konusu figürinlerin Klasik Dönem'den itibaren Helenistik Dönem'e uzanan örnekleri de dâhil olmak üzere belirli bir tipolojik değişim yaşanmamıştır. Figürin tipinde phiale, polos ve duruş değişime uğramamakta sadece üretim tekniklerinde dönemler arası değişimler göze çarpmaktadır. Tipolojik gelişim kıyafetin sarılışı, kıvrımlar, bacak hareketleri ve sol kolun vücuttan ayrılmasıyla gözlenmektedir. **TK. 4** numaralı örnek ile benzer özellikler gösteren erken örneklerde figürinlerin hareketleri kısıtlıdır ve Helenistik kontrastın oluşmadığı görülmektedir. **TK. 4** numaralı Zeus/Hades figüriniyle çağdaş örnekler Theangela⁵⁵, Iasos⁵⁶ ve Ephesos⁵⁷ buluntuları olmalıdır. D. Levi, Iasos'tan bulunan benzer tipteki bir figürini MÖ 4. yüzyıla, F. Işık, Theangela örneğini MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına, F. Öztürk, Ephesos örneğini MÖ 4. yüzyılın erken evrelerine tarihlemektedir. Ephesos örneği incelendiğinde figürinde Helenistik kontrastın henüz oluşmadığı, hareket ve duruşuyla MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısının özelliklerini yansıttığı anlaşılmaktadır. Söz konusu figürinler arasında **TK. 4** numaralı örnekle Ephesos buluntusu duruş ve hareket açısından benzer olmasına rağmen **TK. 4** numaralı figürinde frontal bir duruş görülmektedir. **TK. 4** numaralı figürinin kırık ve eksik ve uzun süre suya maruz kalmasından dolayı yüzündeki detaylar aşınmış olması sebebiyle kesin bir yargıya varmak zor olsa da buhar deliği formu, yüz ve polos detayları, kıyafet kıvrımlarının geçişi ve hareketi dikkate alındığında Ephesos örneğinden daha erken döneme ait olduğu söylenebilir. Tipoloji ve dönem modası açısından değerlendirildiğinde Theangela örnekleri **TK. 4** numaralı buluntuya daha yakın görünmektedir ve figürin için MÖ 350-325 tarihi önerilmektedir.

55 Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Tafel 18, Kat. Nr. 124.

56 Levi, "Gli Scavi di Iasos." 574,38, Fig. 42c.

57 Öztürk, "Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin", Lev. XI. K.26.

Teknik Değerlendirme

Çalışmada ele alınan farklı tipoloji ve stil özellikleri gösteren dört figürinden **TK. 1** kourotrophos ve **TK. 4** numaralı Hades/Zeus figürünün hamur renkleri, astar ve katkıları benzerlik göstermektedir. Her iki örneğin aynı dönemde üretilen iki farklı tipolojiye sahip figürin olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda üretim merkezleri veya atölyeleri konusunda yorum yapılması mümkündür. **TK. 2** numaralı figürin açık kırmızı hamur rengine sahipken, çağdaşı olan **TK. 3** numaralı giyimli kadın pembe hamurludur. Ele alınan örneklerde **TK. 3** numaralı örnek dışında astar olarak ince tabakalı beyaz astar kullanılmıştır. **TK. 3** numaralı örnekte ise hamur renginin seyreltilmesiyle aynı tonda astar yapılmıştır. Kil katkılarında tüm örneklerde ortak unsurlar görülmekle birlikte **TK. 2** numaralı hydroporos figürininde iri taneli mika ve kireç katkısı diğer örneklerden farklı unsurlar barındırmasıyla ayrılmaktadır⁵⁸.

İncelenen figürinler iki ayrı kalıp kullanılarak yarı döküm tekniğinde üretilmiştir. Kalıplardan çıkarılan figürinler fırınlamadan önce kalıp birleşim yerleri rötuşlanmıştır. Figürinlerin ön yüzlerindeki detaylar özenle işlenmiş, arka yüzleri sadece düzeltilmiştir⁵⁹. Örneğin **TK. 2** numaralı figürininin ön yüzünde ayrıntılı işlenen küçük dörtgen kaide, arka yüzde dikkate alınmamış kabaca düzeltilmiştir. Fırınlama aşamasında oluşan buharı dışarı atabilmek ve bu sayede pişirme sırasında oluşacak çatlama ve deformasyonları önlemek amacıyla eserlerin genellikle arka yüzlerinde farklı formlarda oluşturulan pişirme/buhar delikleri yer almaktadır. İncelenen örneklerden **TK. 3** numaralı giyimli kadın figürininde büyük boyutlu ve dörtgen formlu⁶⁰ buhar deliği, **TK. 4** numaralı Hades/Zeus figürininin ise arka yüzünde dairesel formlu buhar deliği yer almaktadır⁶¹. Söz konusu diğer örneklerde ise (**TK. 1- TK. 2**) figürinlerin arka yüzünde buhar deliği açılmamış, kaidenin alt kısmı boş bırakılarak fırınlama sırasındaki buhar dışarı atılmıştır⁶².

Çalışma kapsamında değerlendirilen figürinlerden sadece **TK. 2** numaralı figürinde korunan 1,2 cm yüksekliğindeki küçük, dörtgen formlu kaide korunmuştur. Bu çalışma kapsamında incelenen örnekteki kaide formu Halikarnassos⁶³, Iasos⁶⁴, Kaunos⁶⁵,

58 Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, 102 vd.

59 Ömer Özyiğit, *İonia Bölgesi Pişmiş Toprak Heykelticikleri Araştırma Projesi* (İzmir, 1993), 103-105.

60 Gül Işın, *Patara Terrakotaları Helenistik ve Erken Roma Dönemleri* (İstanbul: Ege Yayınları, 2007), 24.

61 Leyenaar Plaisier, *Les Terres Cuites Grecques et Romaines, Catalogue de la Collection du Musée National des Antiquités à Leiden*, Pl. 102, Nr. 711.

62 Özyiğit, *İonia Bölgesi Pişmiş Toprak Heykelticikleri Araştırma Projesi*, 102-103.

63 Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, Pl. 54, Nr. 354, 356, Pl. 58, 391, 396, 398, 400, Pl. 59, Nr. 405, 407-408, 416-418, Pl. 63, Nr. 451, 453, Pl. 67, 501, 504, Pl. 69, Nr. 508, 509, 521-522; Tunay, "İstanbul Arkeoloji Müzesine Gelen 47 Adet Pişmiş Toprak Heykelticik", 201, Baldiran, "Ereğli Müzesi'nden Pişmiş Toprak Heykelticikler," Res. 13-15.

64 Bulba, "Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terakota Buluntular", 123-125.

65 Mustafa Bulba, "Bothroi in Küçükkale in Kaunos", *Belleten* 271/LXXIV (2010), 654.

Knidos⁶⁶, Kos⁶⁷, Labraunda⁶⁸, Rhodos⁶⁹ ve Theangela'da⁷⁰ bulunan figürinlerde MÖ 4. ve 3. yüzyılda yaygındır⁷¹. Çalışmanın amaçlarından biri de figürinlerin atölyelerine dair bulguların tespit edilmesidir. **TK. 2** numaralı hydrophoros figürünü çalışma kapsamında tamamı korunan tek örnek olmasından dolayı ele alınmış ve teknik detayları incelenerek kaide formu ile vücut oranı, baş ve vücut oranı elde edilmeye çalışılmıştır. Teknik veriler, hydrophoros figürünün baş yüksekliğinin vücuda göre 1/5, kaidenin ise 1/8 oranı dikkate alınarak üretildiğini göstermektedir. Geç Klasik-Erken Helenistik Dönem örnekleri incelendiğinde benzer oranlar tespit edilmiştir fakat kesin sonuçlar için daha çok örneğin incelenmesine gerek duyulmaktadır.

Sonuç

Çalışmada ele alınan **TK. 1-4** nolu figürinlerin buluntu alanı Alinda kenti territoriumu olarak değerlendirilmiştir. Buluntu alanı ayrıca Labraunda Zeus Kutsal Alanı'nın 21 km doğusunda yer almasıyla dikkat çekmektedir. Alinda kenti yakınlarından saptanan buluntular kentin figürin tipolojisine ait örneklerin literatüre kazandırılması açısından özgün ve önemlidir. Çalışmada ele alınan figürinler, Alinda kenti ve çevresinden bulunarak yayımlanan ve bilim dünyasına sunulan ilk pişmiş toprak figürin örneklerini oluşturmaktadır. Eserler farklı tiplere ait olmasına rağmen bu tipteki örnekler, Geç Klasik-Erken Helenistik Dönem'de özellikle Karia Bölgesi'nde Demeter ve Kore kutsal alanlarında bulunmuştur. Kourotrophos, hydrophoros, giyimli kadın ve Hades/Zeus figürünü tipolojisine ait benzer Karia Bölgesi örnekleriyle yapılan karşılaştırmalar eserlerin Geç Klasik-Erken Helenistik Dönem modasını yansıttığını göstermiştir. **TK. 2** numaralı hydrophoros figürünün kaide oranı 1/8, vücut oranı ise 1/5 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu örneklerin Theangela ve Halikarnassos figürinleriyle olan benzerlikleri gezici bir atölye veya kalıplar yardımıyla kentler arası üretim ilişkisinin varlığını göstermektedir.

66 Lucilla Burn ve Reynold Higgins. *Catalogue of the Greek Terracottas in the British Museum III* (London: British Museum Press, 2001), Pl. 85, Nr. 2513-2517, Pl. 86, Nr. 2518-2522, Pl. 87, Nr. 2523-2527, Pl. 88, Nr. 2528-2533.

67 Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, 102.

68 Karlsson, Lars. "Terracotta Figurines From Labraunda (Caria)," *Figurines de Terre Cuite en Méditerranée Grecque et Romaine: 2, Iconographie et Contextes*, ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı (Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015), 87-91.

69 Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.*, Pl. 49, Nr. 285.

70 Işık, *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien Zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Taf. 9-16.

71 Winter, *Die Antiken Terrakotten, Vol. III, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, I*, Taf. 159, Nr. 3; Blinkenberg, *Lindos Foullies de L'acropole 1902-1914, I, Les Petits Objects*, Pl. 140, Nr. 3003, 3007, 3011; Eva Töpperwein, *Terrakotten von Pergamon* (Berlin: Walter de Gruyter, 1976), Taf. 3, Nr. 18; Rumscheid, *Die Figürlichen Terrakotten von Priene Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in Wohnhäusern und Heiligtümern im Licht antiker Parallelbefunde*, Taf. 62, 1-2 Kat. Nr. 142, Taf. 63, 1-5, Kat. Nr. 143-147; Özcan, "Die Figürlichen Terrakotten von Milet aus Klassischer und Hellenistischer Zeit Inauguraldissertation", Taf. 1, 1. TK. 72, 5. TK. 391, 6. TK. 148, 7. TK. 152, 8. TK. 371.

Figürinlerin ikonografilerinden yola çıkılarak yapılan öneri ise Alinda antik kentinde Akropolis'te yer alan tapınak dışında başka bir kutsal alanın varlığıdır. **TK. 1** numaralı kourotrophos figürininin tipolojisinin düşünce bağlamında kökenleri Anadolu'da Prehistorik Dönem'e kadar uzanmaktadır. Anne veya koruyucu olarak bir tanrıçayı temsil ettiği düşünülen figürinlerin bebeği/çocuğu kucağında taşıyan veya emziren, oturan ve ayakta olmak üzere farklı varyasyonları bulunmaktadır. İkonografik olarak farklı dönemlerde, farklı coğrafi bölgelerde karşımıza çıkan söz konusu tipolojinin kadın ve doğuma ilişkin apotropaik bir anlamı bulunmaktadır. **TK. 2** numaralı hydrophoros figürinleri sağ elleriyle başının üzerinde duran hydriayı taşımaktadır. Klasik Dönem'nden itibaren daha çok Karia Bölgesi'ndeki Demeter ve Kore kutsal alanlarında benzer figürinler tespit edilmiştir. Özellikle Karia Bölgesi kutsal alanlarından **TK. 4** numaralı Hades/Zeus figürinleriyle aynı kontekst içerisinde saptanmaları söz konusu tipolojinin ikonografik olarak bağlantılı olduğunu göstermektedir. Her iki örnekte de kimleri temsil ettiği konusunda farklı görüşler bulunmakta fakat Demeter ve Kore kültüyle ilişkili imgeler oldukları düşünülmektedir. **TK. 1** numaralı kourotrophos ve **TK. 4** numaralı Hades/Zeus figürini MÖ 350-325 yıllarına, **TK. 2** numaralı hydrophoros ve **TK. 3** numaralı Büyük Herculanumlu kadın tipindeki figürin MÖ 325-300 yıllarına tarihlendirilmiştir. MÖ 4. yüzyılda Karia Bölgesi'nde Hekatomnoslar Hanedanlığı Dönemi'nde başta Maussollos olmak üzere eşi Artemisia, İdrieus ve eşi Ada dönemlerinde tapınak ve kült alanlarına destek sağlandığı ve yeni kültlerin kurulduğu bilinmektedir. Çalışmada ele alınan figürinlerin MÖ 4. yüzyıla tarihlenmesi, bölgede özellikle Hekatomnoslar Hanedanlığı üyesi olan ve Alinda'ya sürgüne gönderilen Ada Dönemi'nde saptanan imar ve kült faaliyetlerinin varlığını destekleyici niteliktedir. Antik yazarların verdiği bilgilerden yola çıkan günümüz araştırmacıları Ada'nın MÖ 340 civarında Alinda kentine sürgüne gönderildiğini aktarmaktadır. Bu bilgilerle birlikte figürinler değerlendirildiğinde Ada ve kült faaliyetleri daha anlaşılır olmaktadır. Alinda kenti ve çevresinde yapılacak yeni kazı ve araştırmalar bu çalışmanın da dâhil olduğu yeni bilgilere zemin hazırlayacaktır.

Katalog

TK. 1. Kourotrophos Figürini, Müze envanter numarası: 7774.	
<i>Ölçüler:</i>	Yükseklik 10, 5 cm, genişlik: 4, 7 cm, kalınlık: 0, 7 cm
<i>Renk:</i>	Hamur rengi: 7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı Astar: Beyaz
<i>Katkı:</i>	Mika, kum ve taşçık katkılı
TK. 2. Hydrophoros Figürini, Müze envanter numarası: 7773.	
<i>Ölçüler:</i>	Yükseklik: 14, 4 cm, genişlik: 3, 7 cm, kalınlık: 0, 4 cm Baş yüksekliği: 2 cm, baş genişliği: 1, 7 cm Hydria yüksekliği: 1,4 cm, hydria genişliği: 1,4 cm Kaide yüksekliği: 1, 2 cm, kaide genişliği: 4, 4 cm
<i>Renk:</i>	Hamur rengi: 7.5 YR 6/6 açık kırmızı Astar: Beyaz
<i>Katkı:</i>	İri mika, kum, kireç ve taşçık katkılı

TK. 3. Giyimli Kadın Figürini, Müze envanter numarası: 7772	
<i>Ölçüler:</i>	Yükseklik: 13, 9 cm, genişlik: 5, 7 cm, kalınlık: 0, 5 cm Dörtgen pişirme deliği kırık
<i>Renk:</i>	Hamur rengi: 7.5 YR 6/6 pembe Astar: 7.5 YR 6/6 pembe
<i>Katkı:</i>	Yoğun mika, kum ve taşçık katkı
TK. 4. Hades/Zeus? Figürini, Müze envanter numarası: 7775	
<i>Ölçüler:</i>	Yükseklik: 14, 5 cm, genişlik: 5 cm, kalınlık: 0, 6 cm Baş yüksekliği: 3,5 cm, baş genişliği: 1,8 cm Yuvarlak pişirme deliği çapı: 2 cm
<i>Renk:</i>	Hamur rengi: 5 YR 6/6-8 kırmızimsı sarı Astar: Beyaz
<i>Katkı:</i>	Mika, kum ve taşçık katkı

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Arkeolojik Yüze Araştırması, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından FEF – 20014, “Aydın İli, Karpuzlu İlçesi, Alında Arkeolojik Yüze Araştırmaları 1” projesi ile desteklenmiş ve finansal destek alınmıştır. 2020 yılından itibaren çalışmalar Türk Tarih Kurumu tarafından desteklenmiş ve finansal destek alınmıştır.

Teşekkür: Arkeolojik Yüze Araştırması, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün 26.06.2020 tarih ve 161.01-444094 sayılı izin belgesiyle birlikte Doç. Dr. Murat Çekilmez başkanlığında (Proje Numarası-YA010902-2020) başlamıştır. Aydın Arkeoloji Müzesi’nde gerçekleştirmiş olduğumuz çalışmalar esnasında gerekli kolaylığı sağlayan ve desteklerini esirgemeyen müze müdürlüğüne ayrıca eserlerin çalışılmasında kolaylık sağlayan uzmanlara teşekkür ederiz.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The Archaeological Survey was financially supported by the Scientific Research Projects Unit of Aydın Adnan Menderes University with the FEF – 20014 project number with “Aydın Province, Karpuzlu District, Alında Archaeological Survey 1” project. Since 2020, the studies have been financial supported by the Turkish Historical Society.

Acknowledgment: Archaeological surveys (Project Number- YA010902-2020) was started with the permission from General Directorate of Cultural Heritage and Museums, document from 26.06.2020 and numbered 161.01-444094, under the direction of Assoc. Prof. Murat Çekilmez. We would like to thank the directorate of the museum, who provided the necessary convenience and support during the works we conducted in Aydın Archaeological Museum, and also to experts archaeologist who provided convenience in the study of the works.

Kaynakça/References

- Alanyalı, Feriştah. “Efes’te Kourotrophos Tanrıçalarının İzinde”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Kasım Özel Sayısı)* (2016): 1-7.
- Baldıran, Asuman. “Ereğli Müzesi’nden Pişmiş Toprak Heykelcikler”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5 (1999): 153-189.
- Berti, Fede. “Appunti su Alcuni Tipi di Statuette Ritrovate nel Thesmophorion di Iasos”. *Figurines de Terre Cuite en Méditerranée Grecque et Romaine: 2, Iconographie et Contextes*. Ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı. Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015, 525-532.
- Bieber, Margarete. “The Copies of the Herculaneum Women”. *Proceeding of the American Philosophical Society* 106/2 (1962): 111-134.
- Bittel, Kurt. *Les Hittites*. Paris: Gallimard, 1976.
- Blinkenberg, Christiaan. *Lindos Foullies de L’acropole 1902-1914, I, Les Petits Objects*, Berlin: Walter de Gruyter, 1931.

- Bockisch, Gabriele, Peter Ruggendorfer ve Lilli Zabрана. “Temple and Altars for Greek and Carian Gods. New Evidence for Religious Life in Alinda during the Late Classical and Hellenistic Period”. *4th Century Karia. Defining a Karian Identity under the Hekatomnids, Varia Anatolica* 28. Ed. Olivier Henry. İstanbul-Paris: De Boccard Editions; 2013, 129-162.
- Bulba, Mustafa. “Bothroi in Küçükale in Kaunos”. *Belleten* 271 LXXIV (2010): 649- 657.
- Bulba, Mustafa. “Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Terakota Buluntular”. *Cedrus* VII (2019): 123-167.
- Burn, Lucilla ve Reynold A. Higgins. *Catalogue of the Greek Terracottas in the British Museum III*. London: British Museum Press, 2001.
- Calmet, Augustin. *Histoire Universelle Sacrée et Profane Depuis le Commencement du Monde Jusqu'à Nos Jours*. Tome II. Strasbourg: Jean Renauld Doulssecker, 1736.
- Chandler, Richard. *Travels in Asia Minor and Greece*, Oxford: Franklin Classics Trade Press, 1817.
- Flave, Arrien. *Histoire Des Expéditions d'Alexandre; Rédigée Sur Les Mémoires De Ptolémée et d'Aristobule, Ses Lieutenans, Par Flave Arrien De Nicomédie*. Tome III. Paris: Libraire, rue de Thionville, 1802.
- Çekilmez, Murat. “Halikarnassos Yarımadası'ndan Bir Grup Figürin”, *TÜBA-AR* 18 (2015): 109-123.
- De Witte, Jean. *Sur les Antiquités de Smyrne et de Constantinople, Académie Royale de Bruxelles (Extrait du tom IX, no. I, des Bulletins)*. Constantinople: M. Hayez, Imprimeur De L'Academie Royale, 1841.
- Delisle De Sales. *Histoire des Hommes ou Histoire Nouvelle de Tous les Peuples du Monde, Partie de l'histoire Ancienne*. Tome XIII. Paris: Nabu Pressi, 1786.
- Fellows, Charles. *An Account of Discoveries in Lycia*. London: J. Murray Publisher, 1841.
- Gençler Güray, Çiğdem. “Erythrai'de Demeter Tapınımı”. *Tarih Araştırmaları Dergisi* 64/37 (2018): 55-70.
- Hadzisteliou Price, Theodora. *Kourotrophos: Cults and Representations of the Greek Nursing Deities*. Leiden: Brill Publisher, 1978.
- Held, Winfried. “Heiligtum und Wohnhaus. Ein Beitrag zur Topographie des Klassischen Milet.” *Istanbulur Mitteilungen* 43 (1993): 371-380.
- Higgins, Reynold Allayne. *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum I; Greek: 730-330 B.C.* British Museum, 1954.
- Işık, Fahri. *Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien zwischen 560 und 270 v. Chr.*, Tübingen: Wasmuth, 1980.
- Işın, Gül. *Patara Terrakotaları Helenistik ve Erken Roma Dönemleri*. İstanbul: Ege Yayınları, 2007.
- Kaplan, Davut. “Çanakkale Arkeoloji Müzesi Frank Calvert Koleksiyonu Terrakotta Figürinleri”. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2009.
- Karlsson, Lars. “Terracotta Figurines From Labraunda (Caria).” *Figurines de Terre Cuite en Méditerranée Grecque et Romaine: 2, Iconographie et Contextes*. Ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı. Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015, 523-527.
- Konecny, Andreas ve Peter Ruggendorfer. “Alinda in Karia: The Fortifications”. *Hesperia* 83/4 (2014), 709-746.
- Kosma, Maria. “A Group of Terracotta Figurines From Samos: a Case for a Domestic Cult?”. *Figurines de Terre Cuite en Méditerranée Grecque et Romaine: 2, Iconographie et Contextes*. Ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı. Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015, 275-281.

- Kozłowski, Jacky. "Les Figurines D'hydrophores: Milieu(x) et Signification(s)", *Figurines de Terre Cuite en Méditerranée Grecque et Romaine: 2, Iconographie et Contextes*. Ed. Arthur Muller ve Ergün Laflı. Fransa: Presses Universitaires du Septentrion, 2015, 41-48.
- Lagerlöf, Klara. "The Females of Labraunda Presence of Absence". Yüksek Lisans Tezi, Uppsala Üniversitesi, 2014.
- Laumonier, Alfred. *Exploration Archéologique de Délos XXIII. Les Figurines de Terre Cuite*. Paris: Peeters Publishers, 1956.
- Le Bas. "Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure". *La Revue Independante* XIV (1844): 532-533.
- Levi, Doro. "Gli Scavi di Iasos". *Annuario Della Scuola Archeologica di Atene e Delle Missioni Italiane in Oriente* XLV-XLVI (1967-1968): 537-591.
- Leyenaar Plaisier, Paula. *Les Terres Cuites Grecques et Romaines, Catalogue de la Collection du Musée National des Antiquités à Leiden*. Leiden: Rijksmuseum Van Oudheden Te Leiden, 1979.
- Mellart, James. "Hacılar a Neolithic Village Site." *Scientific American* 205/2 (1961): 86-98.
- Mendel, Gustave. *Catalogue des Figurines Grecques de Terre Cuite, Musees Imperiaux Ottomans, Constantinople: Par Ordre du Ministere Imperial de L'Instruiction Publique*. İstanbul: Ahmed İhsan, 1908.
- Merkelbach, Reinhold ve Josef Stauber. *Steinepigramme aus dem Griechischen Osten: Die West küste Kleinasiens von Knidos bis Ilion*. Stuttgart and Leipzig: Vieweg+Teubner Verlag, 1998.
- Merker, Gloria. *Corinth XVIII.4 The Sanctuary of Demeter And Kore. Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic, and Roman Periods*. New Jersey: The American Scholl of Classical Studies at Athens, 2000.
- Mollard Besques, Simone. *Catalogue Raisonne des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains II Myrina. Musee du Louvre et Collestions des Universites de France*. Paris: Éditions des Musées Nationaux, 1963.
- Mollard Besques, Simone. *Catalogue Raisonne Des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains III, Epoques Hellenistique et Romaine Grece et Asie Mineure*. Paris: Editions des Musées Nationaux, 1972.
- Mollard Besques, Simone. *Catalogue Raisonne Des Figurines et Reliefs En Terre-Cuite Grecs et Romains IV-II. Epoques Hellenistique et Romaine Cyrenaique, Egypte Ptolemaiqu et Romaine Afrique Du Nord Et Proche-Orient*. Paris: Editions des Musées Nationaux, 1992.
- Nicholson, Felicity. *Ancient Life in Miniature; an Exhibition of Classical Terracottas from Private Collections in England*. Birmingham: Birmingham Museum & Art Gallery, 1968.
- Olsen, Barbara. "Women, Children and the Family in the Late Aegean Bronze Age: Differences in Minoan and Mycenaean Construction of Gender". *World Archaeology* 29/3 (1998): 380-392.
- Özcan, Fikret. "Die Figürlichen Terrakotten von Milet aus Klassischer und Hellenistischer Zeit Inauguraldissertation". Doktora Tezi, Ruhr Üniversitesi, 2007.
- Öztürk, Filiz. "Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin". Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, 2007.
- Özyiğit, Ömer. "İonia Bölgesi Pişmiş Toprak Heykelcikleri Araştırma Projesi". İzmir, 1993.
- Rumscheid, Frank. *Die Figürlichen Terrakotten von Priene Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in Wohnhäusern und Heiligtümern im Licht antiker Parallelbefunde. Archeologische Forschungen Band 22, Priene Band 1*. Wiesbaden: Reichert, 2006.

- Schipporeit, Sven. *Kulte und Heiligtümer der Demeter und Kore in Ionien*. İstanbul: Ege Yayınları, 2013.
- Schipporeit, Sven. “Bildgehalt und Ritualbezug Griechischer Votivterrakotten in Klein Asiatischen Heiligtümern der Demeter und der Artemis”. *Basileus Uluslararası “Anadolu’da Demeter ve diğer Ana Tanrıça Kültleri” Sempozyumu*. Ed. Münife Doyran, Britta Özen Kleine, Ufuk Çörtük ve Soner Özen. Ankara: Bilgin Kültür Sanat, 2017, 19-36.
- Smith, Roland Ralph Redfern. *Helenistik Heykel*. Çev. Aysin Yoltar Yıldırım. İstanbul: Homer Yayınları, 2013.
- Şahin, Mustafa. “Terrakotten aus Knidos, Erste Ergebnisse Die Kulte auf der Rundtempelterrasse”. *Istanbul Mitteilungen* 55 (2005): 65-93.
- Şare, Tuna. “An Archaic Ivory Figurine From a Tumulus Near Elmalı: Cultural Hybridiation and New Anatolian Style”. *Hesperia* 79/1 (2010): 53-78.
- Taşpınar, Pınar ve Murat Çekilmez. “Kyme Doğu Nekropolü’nden (Habaş Kurtarma Kazısı 2010-2011 Yılları) Klasik Dönem Figürinleri”, *TÜBA-AR* 29 (2021): 33-56.
- Töpperwein, Eva. *Terrakotten von Pergamon*. Berlin: Walter de Gruyter, 1976.
- Trémaux, Pierre. *Exploration Archéologique en Asie Mineure, Comprenant les Restes non Connus de Plus de Quarante Cités Antiques*. Paris: Librairie de la Bachette, 1865-1868.
- Tunay, Mehmet İhsan. “İstanbul Arkeoloji Müzesine Gelen 47 Adet Pişmiş Toprak Heykeleik”. *Türkiye Arkeoloji Dergisi* XIX/I (1972): 201-212.
- Winter, Frank. *Die Antiken Terrakotten, Vol. III, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, I-II*. Berlin: W. Spemann, 1903.
- Zhuber Okrog, Karoline. “Die Terrakotten von Limyra”. *Österreichischen Archäologischen Institutes* 60 (1990): 53-120.

